

PLADER

Folk synger og spiller. Folkemusikcentret i Hogager og Folkemusikhusringen i samarbejde med Danmarks Radio 1996. FMH 18/FMHR 9601 (2 cd'er).

Danemark. Chanteurs et ménétriers. Danmarks Radio i samarbejde med Radio France 1996. Occora C 60002/HM 79 (1 cd).

Hej sing op. Danske søfolk synger. 1. Shanties & opsange 2. Frivagtsviser. Forlaget Kragen 1996. DFS 6-7 (2 cd'er).

Det har sagts flera gånger tidigare, men tål att upprepas: CD-mediets kanske största musikaliska betydelse ligger i den förbättrade möjligheten att utge gamla inspelningar. Den nya tekniken håller fram den gamla musiken. Paradoxalt, men sant.

Själv är jag helt övertygad om att mycket av det tillbakablickande som förekommer inom dagens musikliv – inom rock, jazz, opera, folkmusik, säg nästan alla genrer – kan förklaras med att äldre inspelningar på senare år blivit tillgängliga för var och en. De gamla artistnamnen har blivit mer än namn, de har återuppstått med sin inspirerande musik. Dessutom finns nu möjligheten att höra äldre musik utan att störas av tekniska ofullkomligheter, vilket givetvis stärker lyssnarupplevelsen.

Folkmusikarkiven har inte varit sena att presentera delar av sina samlingar för dagens lyssnare. I Sverige har Svenskt visarkiv och Sveriges Radio/P2 i samarbete med Svenska Rikskonserter skivbolag Caprice nyligen avslutat utgivningen av serien *Musica Sveciae – Folk Music in Sweden*: 25 CD med allt från jojk och lockrop till dagens blandade folkmusik. Lika varierad är den box om tio CD ur Norsk rikskringkastings folkmusikarkiv som kom 1995: *Norsk Folkemusikk* (Grappa GRCD 4099-10). Ungefär samtidigt gav Finska litteratursällskapets Folkminnesarkiv ut sina allra äldsta inspelningar av kalevalimetriska sånger: *The Kalevala Heritage* (Ondine ODE 849-2). De utomnordiska exemplen är otaliga.

På kort tid har det följdriktigt kommit flera danska produktioner med äldre folkmusikinspelningar. Två av dem har ambitionen att vara överblickande. *Folk synger og spiller* är en dubbel-CD, vars innehåll bygger på de radioprogram Thorkild Knudsen gjorde 1960-1966 under rubriken „Folk synger“. Största delen av det ljudande materia-

let – 44 av sammanlagt 60 nummer – är inspelad under ungefär samma epok som radioprogrammen tillkom, 1958-1966, och är hämtad från Danmarks Radio och Dansk Folkemindesamling. Därutöver kan lyssnaren ta del av 16 fonografupptagningar ur Folkemindesamlingens inspelningsarkiv, gjorda 1907-1914 av Evald Tang Kristensen och Hakon Grüner Nielsen. För redigering och kommentarer svarar Jack Ø. Jacobsen – kommentarerna utgår dock från Knudsens radiomanuskript.

Det välrenommerade franska skivbolaget Occora har givit ut *Danemark – chanteurs et ménétriers*, därmed kan den frankofona världen nås av denna översikt över dansk folkmusik. Urvalet omfattar som titeln antyder både vissång och spelmansmusik. CD:n inleds och avslutas med Ingeborg Munch och Evald Thomsen, dessa storheter som sedan länge utgör en kanon i dansk folkmusik, i själva verket så mycket kanon att en skiva utan dem skulle tolkas som en provokation mot denna givna rangordning av danska folkmusiker. Inspelningarna är lånade från Danmarks Radio, Dansk Folkemindesamling och Folkmusikhuset i Hogager. De är utförda från ca 1960-1986 – med undantag av en upptagning från 1930.

Ingenstans står angivet vem som gjort urvalet. För kommentartexten som återges på franska, engelska och danska svarar Lene Halskov Hansen.

Båda utgåvorna är hörvärda och användbara. Innehållsligt och idémässigt har de åtskilligt gemensamt. Eftersom de överblickar dansk folkmusik med hjälp av inspelningar ur samma arkiv, är likheterna inte särskilt överraskande. Men också presentationstexterna ligger nära varandra, när de nästan uteslutande handlar om sångarna och spelmännen. Om visorna och spelmansmelodierna och om traditionen i stort får läsaren inte veta särskilt mycket.

Ingen av utgåvorna innehåller heller någon musik från senare år, än mindre med några yngre musikanter. Musicerandet i vår egen tid får tydligen inte komma in i det representativa finrummet.

Jag vill trots dessa anmärkningar varmt rekommendera dessa båda produktioner. Båda är innehållsrika och som sagt användbara, t ex i undervisningssammanhang. I urvalet finns flera upptagningar som numera måste räknas till klassikerna bland folkmusikinspelningar i Danmark.

Arkivarien vid Folkemindesamlingen, Svend Nielsen, fortsätter oförtrutet att göra tematiska presentationer av inspelningsarkivets tillgångar.

Senaste numren är två CD med vokal sjömans-tradition, den ena med shanties och „opsange“, dvs rytmiska visor som sjöngs till arbetet, den andra med (mestadels episka) frivaktsvisor. Inspelningarna är gjorda under åren 1960-1984 och fångar den sista generationen sjungande sjömän med erfarenhet från segelfartyg.

Svend Nielsen och Forlaget Kragen har den folkmusikintresserade sedan länge lärt sig att förknippa med väl genomarbetade utgåvor, vilket också gäller denna gång. Urvalet är rikt och balanserat, kommentarerna fylliga. Sången fångs, inte minst för att dessa seglande sjömän företräder en uteslutande manlig vistradition, vilket inte hör till det vanligaste. I oftast djupa register och med röster som fångats av hårt liv sjunger männen om livet ombord och dem därhemma. Allra starkaste intrycket gör två mindre grupper som sjunger shanties med en ledande shantyman och svarande manskap. Då kommer vi allra närmast den gamla sången.

Alla dessa välfyllda utgåvor kommer säkert att finnas i CD-hyllorna hos envar intresserad av dansk folkmusik, om de inte redan finns där. De tål visserligen mycken lyssning, men väcker också förväntningar om fler produktioner av liknande slag. Själv ser jag fram emot en komplett utgivning av Hakon Grüner Nielsens och Evald Tang Kristensens fonografupptagningar. Men det finns säkert också annat ur inspelningsarkiven som är värt större spridning.

Gunnar Ternhag